

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI: DR. RÉVÉSZ IMRE.

FŐMUNKATÁRS: DR. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Az egyetemes jogakadémia.

Az egyetemes jogakadémia ügye, amint azt a zsinatról szóló tudósításban már említettem, megint napirendre került és nem minden érzékenység nélkül tárgyalatik. Legutóbb a Kálvinista Szemlében olvasom, hogy az egyetemes jogakadémia felett „a tiszántúli egyházkerület meghúzta a lélekharangot”. Meg hogy hétezer pengő hozzájáruláson „múlik a tiszántúliak jóakarata”. Aztán feltételezik a szillogizmus: ha nem szolgálták a református jogakadémiák a multban a kálvinizmus nagy elveit...

Hát itt álljunk meg legegyszerűbben. Mert itt mindjárt téves a kiindulás. Senki sem mondta, hogy „a multban nem szolgálták”. A tiszántúli lapja is igen helyesen azt állapítja meg, hogy a meglévő tanulmányi rend mellett valódi értéket a vallásos és egyházas nevelés szempontjából nem képeznek. Nem hogy nem képeztek, hanem, hogy nem képeznek.

A mi jogakadémiáink, a debreceni is a sárospataki is, a pápai is és a kecskeméti meg a máramarosszigeti is nagyon nagy nemzeti kulturális és református egyházi értéket képviseltek. Én magam tanultam is jogakadémián, tanítottam is, kettőn pláne, tudom tehát közvetlen tapasztalathoz, milyen nagy hasznuk volt ezeknek a főiskoláinknak. Tudós-képzés szempontjából persze nem vehették fel a versenyt az egyetemekkel, de iskolának, hivatali és más gyakorlati pályákra előkészítőül jobbak voltak az egyetemeknél. Ezt mondta Puky Endre is pár év előtt a kérdés tárgyalásakor, amidőn arra is hivatkozott, hogy neki az első három éve, amit egyetemen töltött, szinte hiába telt el és csak negyedéves korában, a debreceni jogakadémián kezdett komolyan tanulni.

Bizony ezek a református jogakadémiák nagyszerű iskolák voltak, amelyekért nagy kár, hogy elmultak.

Mert elmultak és vissza sem térnek többé, akár mennyire „egyetemes református”-nak nevezzük is a kecskeméti, mindaddig, amíg a jogi oktatás és a jogi pályákra való minősítés a mostani állapotban marad.

Ugyanis a református jogakadémiák, vagy jogakadémia református voltának sorsa nem a mi kezünkben van, hanem azoknak a kezében, akik a minősítés ügyében határoznak. Ennyiben függ hát a mi intézményünk életének szála a kultuszminiszter és egyéb miniszterek kezében, nem pedig olyan formán, mint a zsinaton némely búslakodók gondolták. De ennyiben aztán csakugyan ott van.

Egy kis megvilágítással szolgállok.

Az 1875-i jogi oktatási rend szerint, amely némi toldozással ma is életben van, a jogi főiskolákon kellett tenni két alapvizsgát, egyet az első, egyet a második év végén és lehetett tenni két államvizsgát, egyet a harmadik és egyet a negyedik év végén. A doktori szigorlatokat persze akkor is csak az egyetemen lehetett tenni. Amde akkor a doktori fok megszerzése csak az ügyvédi vizsgálatra bocsáttatásnak volt előfeltétele, ellenben aki „jogtudományi” államvizsgát tett — egyetemen, vagy jogakadémián — az lehetett bíró, bármely magas fokon, akár kuriai elnök is, valamint lehetett árvaszéki elnök és ülnök; aki pedig „államtudományi” államvizsgálatot tett, az léphetett a közigazgatásnak bármely ágába, az árvaszék kivételével. Sőt aki mindkét államvizsgát letette, még ügyvédjelölt is lehetett és számított a gyakorlata ügy, mintha már doktor lett volna. Vagyis hát nagyon jó kenyérkereső, sőt nagy tekintélyt adó életpályákon lehetett működni és előrehaladni a nélkül, hogy az egyetemnek a küszöbét evégből át kellett volna lépni. A jogakadémiák a legfontosabb életpályákra képesítő főiskolák voltak.

Ezek az államvizsgálatok ma is megvannak elvileg, sőt a multkoriban parázs ellentét állott elő a kultuszminiszter meg a jogakadémiát fenntartó felekezetek között azon, hogy vajjon ezek az államvizsgálatok tartassanak-e tovább is a jogakadémiákon is, vagy csak az egyetemeken. Igazán felesleges erőpazarlás volt a vita, mert ma már államvizsgálatok a valóságban nincsenek.

Ugyan ki is volna olyan naív, hogy államvizsgálatot akarjon tenni, mikor ez a vizsgálat

ma már semmire sem minősít és legfeljebb a vizsgálatot teltség jóleső öntudatát adja.

Először jött ugyanis a feljajdulás: Nem igazság, hogy a bírák alacsonyabb képesítéssel legyenek ellátva, mint az ügyvédek. Megesinálták tehát az egységes bírói és ügyvédi vizsgálatot, amelynek előfeltétele a jogi doktori oklevél. Tehát onnantól fogva annak is, aki bírói pályára lépett, egyetemen kellett megszerezni a szükséges kvalifikációt. Majd a közigazgatáshoz is megkívánja a törvény a doktori képesítést, tehát a jogakadémiákon csak végbizonyítványt lehet szerezni, ami az egyetemeken teendő minősítő vizsgálatra bocsáttatás feltétele.

Az emberek pedig nem éppen csak magáért a tudományért tanulnak. Talán máshol sem, de minálunk magyaroknál semmiesetre sem. A cél az ismeretek szerzése és a tudomány művelése mellett — legalább is emellett —, az életben elhelyezkedhetés biztosítására törekvés is.

Akármit cselekszünk is tehát, akármilyen jól tanítunk is, az emberek nem ezt, vagy legalább nemcsak ezt nézik, hanem alighanem elsősorban azt, hogy lehet az életre jogosító képesítést szerezni.

Mondom, hogy a jogakadémiák kitűnő iskolák voltak, nemcsak a diákságom, hanem a tanárságom idejében is. Azonban például Debrecenben akkor, amikor én huszonhat év előtt tanárnak idejöttem, az első éven volt 120 tanítványom, a negyedéven 7. Ez az arány megmaradt később is. A 120 első évesből mindig hat-hét negyedéves lett. Pedig éppen úgy tanítottunk a negyedéven, mint az első éven. Csakbogy az első év után az alapvizsgát nálunk is lehetett tenni, a negyedév után pedig a képesítést adó szigorlatot nem lehetett nálunk tenni. Miért tanuljon — ez volt az eszmemenet — a negyedéves jogász az akadémiai tanár szája íze szerint a köteles kollokviumra, mikor esetleg egészen más anyagból kell neki az egyetemen szigorlatoznia.

Akkor jött az a gondolat, hogy hát igyekezzenek az akadémiaiak megtartani a maguk hallgatóit és amint az egyetemen nincs lecke-látogatási, meg kollokviumi kötelezettség, hát az akadémiaiakon se legyen. Ezt nagyon könnyű volt megcsinálni, mert senkinek sem volt kellemetlen a nyűgös kollokvium eltörlése, illetőleg tetszés szerintivé tétele. Csakhogy ezzel ki is húztuk jogakadémiáink alól a felekezeti szempontból szükségesség gyékényét. Addig, míg a régi rend megvolt, a jogakadémiák valóban nagy ráhatást tudtak gyakorolni az ifjak lelkére vallásosság és egyházszereket szempontjából is. Azóta, amióta a régi rend megszűnt, a jogakadémiákon éppúgy, mint az egyetemeken, távollétben lehet a tanulmányokat elvégezni. Sőt ugyabbul. Mert az természetes, hogy azok, akik komolyan tanulni akarnak, inkább az egyetemek nagyobb hírű professzorait keresik meg, kivált mióta a tudományokban kitűnő ifjak

jelentős állami ösztöndíjakban is részesülnek, egyetemi professzorok ajánlatára.

Erre mind azt lehet mondani — s egészen okosan —, hogy hát állítsuk vissza a régi rendet, kívánjuk meg a magunk ifjaitól a komoly tanulást és akkor mindjárt megint meg lesz a jogakadémiák jelentősége.

Tessék megpróbálni. Sárospatakon megpróbálták. Az eredmény az lett, hogy összesen heten iratkoztak be, a hét közt is, ha jól emlékszem, egy volt református. Ez a lehangosabban beszélő bizonyosság amellett, hogy mit keresnek a százak most a jogakadémiákon. Nem református szellemet, hanem a diploma-szerzéshez kevesebb költséggel eljutást.

Nem is lesz, nem is lehet ez másként, míg a jogi minősítő vizsgálatokat csak az egyetemeken lehet tenni. Azt pedig, hogy milyen vizsgálatokat s hol kelljen tenni, mégis csak az országos jogalkotás hivatott megszabni.

Jogakadémiai tanáraink kiváló férfiak, jeles tudósok. De mit ér, ha nincs akit tanítsanak? Ha egynémelyikük abba a helyzetbe jut, hogy legjobb igyekezete mellett sem tarthatja meg az előadást, mert nincs kinek.

Azt mondják, ugyanez, vagy legalább hasonló a helyzet az egyetemeken is. Hát igen, hasonló. De ha ugyanaz volna is a helyzet: akkor is, megokolt nekünk szegény reformátusoknak, akik nagyfontosságú intézményeinket vagyunk kénytelenek pénz híján elsorvasztani, áldozatot hozni olyan intézményért, amely csak arra való, hogy az egyetemekkel versenyt szaporítsa a diplomás proletáriatus máris nagy számát?

Ne tessék tehát a tiszántúli egyházkerület elhatározásán és azon a hétezer pengőn olyan könnyedén beszélgetni. A tiszántúli egyházkerület kénytelen volt megszüntetni — mert ami megmaradt, az csak keret — a lelkészképző-intézetét és a tanárképző-intézetét. Arra sem volt hétezer pengője. Pedig egyházi szempontból mégis csak fontosabb, hogy jó papunk és református szellemű tanárunk legyen.

Én gyermekkoromban nagyon szerettem a krumplicukrot. De már akkor is tudtam, hogyha éhes vagyok és nincs két krajcárom, amiből legalább egy zsemlet vehetnék, nem akarok krumplicukrot venni. Pedig a krumplicukor jó és a gyermek csontfejlődésére is hasznos.

K. B.

MISSZIÓ

A szekták terjeszkedése.

A baptisták múlt évi beszámolója szerint a hozzájuk áttért 592 lélekből 341 református volt. Róm. kath. áttérő 134, ág. ev. 60, g. kath. 11, gör. kel. 45, izr. 1 volt. Tőlük csak 3-an tértek ki.

A fenti számadatok elég jelentősek ahhoz, hogy szó nélkül ne menjünk el mellettük.

Miért éppen a református egyház az, amely legtöbbet veszít?

A lelki élet végtelen gazdagságából két dolog önként következik. *Nevezetesen, nincs két teljesen egyforma lélek (Róm. 12₆) s még a legkülönbözőbb vallási forma sem elégíthet ki minden lelket.* El kell tehát fogadnunk, hogy minden vallási forma, még a legnagyobb egyoldalúság mellett is, meghatározott lelki szükségletre felel. Jóllehet meg vagyok győződve arról, hogy a Biblia vallásos világából s különösen a krisztusi kinyilatkoztatásból a legtöbbet s a legvilágosabban a református keresztyénség ért meg s karol át, — mégis természetesnek tartok a vallásos meggyőződés és az egyházi hovatartozás tekintetében bizonyos hullámzást. Lesznek mindig lelkek, akiknek a kevesebb és szűkebbkörű többet fog mondani. Ezek a szektáskodóknak őszinte, de csekélyebb számú része. Velük szemben tág tere nyílik a lelkipásztori prudencia megelőző és gyógyító tevékenységének, hogy a lecsapódás minimális legyen.

Az is kétségtelen, hogy a szekták, osztozva a történeti egyházaknak súlyos áldozatok árán kivívott és megőrzött jogaiban, törpeségüknél fogva nem élnek intézményes és szervezett gyülekezeti életet, így ezért nem is hoznak annyi anyagi áldozatot, mint a történeti egyházak. Hiszen, a legtöbb helyen ingyen, vagy nagyon csekély díjért használják iskoláinkat példának okáért. Ha most már tekintetbe vesszük azt, hogy tagjaik legnagyobb részét a szegényebbek közül toborozzák, a fenti *helyzeti előny* nem utolsó sorban esik a mérlegbe. Így annak dacára, hogy a sáfárság és a tizedfizetés bibliai gondolatát nyomatékosan tanítják, tagjaik nagyrésztben megmaradnak gyarló és önző embereknek, kik kedves következetlenséggel igyekeznek minél kevesebb egyházi és iskolai terhet viselni.

Természetesen, eszemágában sincs a kitérések okát csak kívül és csak az emberekben keresni. Egyházi életünknek vannak hiányai, amelyeknek egy részéről alig is tehetünk, mert velejárnak az intézményes egyházi élettel, mint pl. közteherviselésünk rendkívül bonyolult és sok húza-vonára, személyeskedésre, bosszúra alkalmat adó módja, — más részét azonban s éppen a *lelki* részt, ahol az egyéni kegyesség kielégítéséről van szó, pótolni tudjuk és pótolnunk kell. Hiszem, hogy a református keresztyénség a legmélyebb bibliai és evangéliumi kegyesség birtokosa s Isten iránti hálával látom, hogy a közelmúlt hiányait és veszedelmeit felismerve, útban van ősi és igaz örökének birtokbavétele felé, egy mindinkább erősödő, szerteágazó, hódító misszió által. Ebből pedig az következik, hogy minden őszinte és jóakarató református lélek intra muros élheti a legkegyesebb életet s nem szükséges — a legtöbbször úgyszólván csak lelki farizeizmusból — ősei hitét megtagadni és elhagyni. Ha érzi, hogy a Szentlélek charismákat

közölt vele, ám gyümölcsöztesse önzetlenül, ősi egyháza javára.

Ha nem tudnám is, éppen a fenti statisztika ugyancsak figyelmeztet rá, hogy mi még sokkal inkább a magvetés, mint az aratás munkájánál tartunk. Mindenekelőtt ki kell építenünk a *gyülekezeti fejve'met*, amely ponton jogosan ért bennünket szemrehányás, — másrészt ki kell küszöbölnünk a szépen fejlődő belmissziói munkákból a *gyermekbetegségeket*. Ilyennek tartom a rendszertelenséget és az elvi alapozás hiányait. A legkényesebb kérdés éppen a Biblia használatával és magyarázatával kapcsolatban merül fel. Mi éppen a Szentírás alapján (Mt. 7₆) nem követhetjük a szabadosságig terjedő szabadsgót s a Szentlélekkel való zsonglörködésre sem adhatunk alkalmat. De kik legyenek akkor pl. a vasárnapi iskolai tanítók? Nem hiszek ugyan a diploma mindenhatóságában, mégis csak a tanult embereknél találjuk meg inkább azt az önkritikát, amely alapján a kezükbe adott joggal élni tudnak s nem visszaélnék. Ha rajtam állna, a vasárnapi iskolai tanítás jogát — nagyon tiszteletreméltó kivételektől eltekintve — tanítói képesítéshez, vagy érettségijéhez kötném. Akkor talán kevesebbszer történnék meg az az eset, hogy 2—3 évi gyakorlat alapján papsodít játsszanak egyesek s a szekták malmára hajtsák a vizet. Való igaz, hogy a gyermeket gyermekhez illendő eledellel kell táplálni s a szabadság zsilipeit csak csínján kell felhúzni.

Különösen nehéz a helyes út eltalálása falusi viszonyok között, amikor alig van lehetőség arra, hogy tanult segítségre leljünk.

A lelkipásztor munkatársainak megválasztása rendkívül nagy körültekintést igényel tehát. Csak olyan egyén alkalmas segítő társnak, akiben a vallásos buzgóság mellett *erős egyházi öntudat* is van. Ilyenekkel aztán a siker reményében vehetjük fel a harcot a szekták ellen is.

Az evangélium Istennek hatalma (Róm. 1₁₆), tehát a legnagyobb hódító erő. Ha igaz az, hogy a református keresztyénség a Krisztus evangéliumát akarja hirdetni és élni, akkor a református keresztyén élet hódító élet. Joggal remélhetjük, hogy a református misszió hódító misszió is lesz s nem leszünk a szekták könnyű terjeszkedésének eszközei.

Sursum corda!

Demecser.

Kiss Lajos.

Tövisek és virágok.

Bálványrombolás.

A „Magyar Ifjúság“ megirigyelte a „Magyar Kultúra“ babérait s vette magának azt a szomorú dicsőséget, hogy a magyar református poéták egyik legrokonszenvesebb, az ifjúság életére legnagyobb vallásos hatást gyakorló tagját: Szabolcska Mihályt leterítse. „Szabolcska Mihály, a vallásos költő“ címen *méltatia* Fehér Gábor (református vallású tanár) a csupaszív

ember vallásos költészetét s nemcsak azt vitatja el tőle, hogy jó vallásos verset tud írni, hanem még vallásos érzülete őszinteségében, talán meglétében is kételkedik. Szabolcska egész vallásos költészetét iparszerű vallásos költészetnek, konvencionális vallásosságnak nevezi, mely az Istentől vigasztalan, reménytelen messzeségben íródott. Szerinte sehol egy frázis, *egyetlen* hangrezdület, amely igaz érzésről tanuskodnék. Egész sereg verse van, amely kivétel nélkül semmitmondó érzélgést tartalmaz, sokszor egyenesen a paródia komikai erejével hat. Még a verselés is kezdetleges nála. Legmegdöbbentőbb azonban, amit szerzőjük lelkének költői alkatáról ír. E lélek alaptónusát ellenszenvesnek minősíti, mert a keresztyén alázatosság egyenesen szenvelgett érzés nála, amely mögül ki-kivillan az ügyesen alkalmazott, szenvelgett öndicséret és önelégültség. És így tovább. Fehér Gábor nem olvasta soha, hogy mást ne említsünk, a Legendát s a „Te benned bízunk“ végződésű költeményt? De bizonyára, mint irodalomtörténész, olvasta Vörösmartynak Petőfihez intézett epigrammáját:

„Légy buzgó, de szerény, bírónak még te kicsiny vagy“ stb. . . Ezzel vele végeztünk is.

Hanem uram, uram, Karácsony Sándor szerkesztő uram, hozzád volna egy szavunk. A „Magyar Ifjúság“ hivatásának azt tartod, hogy a magyar ifjúságból segíts kigyomlálni azokat az ideálokat, amelyekhez nagyon sokan, tapasztalat alapján ismétljük: *nagyon sokan* a Szabolcska vallásos költésze útján jutottak el és fel; azt tartod, hogy az egyetlen (mert nem sokan vannak az Ady egyetlensége tekintetében Makkaival egy véleményen) vallásos poétát, akit diákjaink a gimnáziumokban, zsenge ifjaink az ifjúsági és leányegyesületekben olvasnak, szavalnak s révükön egyszerűbb közönségünk ismer, élvez és lelki házába beépít, segíts kiütni, a mondjuk: naív kezekből; vagy e cikkeknek éppen egy ifjúsági lapban közreadásával erősíteni akarod azt a sokak lelkében meggyökeresedett felfogást, hogy a pedagógia ellen sehol sem vétének annyit, mint a pedagógusok berkeiben? Felelj ezekre a saját lelkiismeretnek, mert ez a kérdés Szabolcskának az ifjúságra tett s hitünk szerint még sokáig gyakorlandó hatása szempontjából lelkiismereti kérdés.

Az ifjúsággal foglalkozó református embernek s tanárnak nem hivatása bálványok építése, de nem lehet hivatása a gyermek lelkére permetegként üdítő, életsorsokat formáló vallás-erkölcsi szellemhatások *rombolása* sem.

A német fogházör.

Egyik lelkész a fogházban meglátogatott hívei körül dolgát végezvén, hazatávoztaiban a folyosóajtót ki akarta nyitni. De nem befelé húzta, hanem kifelé taszította, ami természetesen

nem járt sikerrel. A fogházör látván a hiú erőlködést, odaszólt: Ne taszítani tessék az ajtót, Tiszteletes úr, hanem húzni.

...Mennyi gyülekezeti felfordulásnak, kisebb-nagyobb lelkészi tragédiának forrása az, hogy a lelkész a lelkeket nem vonzza, hanem szeretetlen, önző, versengő, a maga igazságát kereső, vagy dölyfös magaviseletével eltaszítja magától és az egyháztól. Példákat idézhetnénk száma nélkül, ha a példák nem volnának gyűlöletesek; a tanulságot azonban ajánljuk minden érdekelt szíves figyelmébe: nem durvasággal, nem erőszakkal, hanem szelidlelkűséggel, szeretettel s ha kell, sok tűréssel és szenvedéssel kell nekünk az Isten országát építeni.

Kántorajánlás.

Nem mindennapi elcsodálkozással hallottuk, hogy a debreceni egyház megüresedett nagytemplomi kántori állására a presbitériumhoz több aláírással indítvány adatott be egy megnevezett ideiglenes alkalmazott meghívása tárgyában. Az indokolást nem ismerjük, azért magunk próbáljuk ezt megtenni.

Az éppen most proklamált felekezeti nagy összeborulás konzekvenciája megkívánja, hogy a „*kálvinista Róma*“, mellőzve sok kiváló ősrreformátus s egyházunk kebelén nőtt, tanult és szolgáló saját kántorfiát, az érdemek különös kitüntetését jelentő meghívás útján olyat válasszon, aki első benyomásait, képeztetését, egyházi beidegződöttségét, mint volt barát, a *r. kath.* egyházban nyerte. Kántori képesítése ugyan nincs, de van lelkészi oklevele s szellemi kiválóságát bizonyítja, hogy ezt megszerezte, noha sem elhagyott, sem mostani egyházában *egy napig sem* hallgatott rendes és teljes theológiai tanfolyamot; ősi egyháza szokásaival teljesen szakított, mert ott az ének az istentisztelet gondolatához igazodik, ő azonban következetesen más éneket rak ki, mint amiről a prédikáció szól; a belmisszió iránt kiváló érzékkel viselkedik, mert a presbitereket sorba látogatja; nagy jövő előtt áll, mert *multja* van (a hadházi lelkész szolgál adatokkal); *a lelkészek ajánlják*, tehát a meghívás formáját kell választani, mert a példák egész sora szerint a lelkészi ajánlásokat a gyülekezet *nem* szokta respektálni.

Folytassuk? Nem. Letesszük töviseinket s virágsokrot nyújtunk az indítványtevőknek, hogy olyan pompásan tudnak — humorizálni.

Figyelő.

A szerkesztő a „Bálványrombolás“ c. cikkhez megjegyzi, hogy annak végkövetkeztetésével teljesen egyetért s az illető kritika megjelenését idő- és alkalomszerűség dolgában föltétlenül helyteleníti; a Szabolcska-kritika *tárgyi szempontjait illetőleg* azonban szívesen ad helyt eltérő véleményeknek is (A szerkesztő saját véleményére Szabolcskáról lásd róla írt nekrológját a lap mult évfolyamában).

A „Kántorajánlás“ c. cikk tartalmaért a szükség esetén *nevével* is jelentkező cikkíró és az ott hivatkozott *hadházi lelkész* a felelősök.

R. I.

IRODALOM

A magyar református földművelő nép lelki élete, különös tekintettel vallásos világára. Írta: Dr. Illyés Endre. Szeged, 1931. 8-rét, 220 lap. Ára 2 pengő 90 fillér + 30 fillér portó.

Évek kitartó, lelkes munkájának a gyümölcse ez az úttörő munka, amellyel a szerző — lapunk egyik nagyrabecsült munkatársa, szegedi vallástanító lelkész — egy csapásra belépett ama, multban és jelenben egyaránt igen kevés, magyar református írók sorába, akik az elvont tudományt és a mindennapi gyakorlatot egyforma súllyal érdeklő, a szónak legkomolyabb értelmében nélkülözhetetlen művekkel ajándékozták meg egyházunkat és szellemi életünket. A mű részletes tartalmi elemzése helyeti — amelyre, sajnos, nincsen terünk — itt adjuk a tartalomjegyzékét, amely a maga gondos összeállításában kiválóan alkalmas arra, hogy a mű tartalmi gazdagságáról egyszeri áttekintésre tájékoztasson:

I. Földrajzi, faji történeti, statisztikai, előzmények. II. A magyar református keresztyén nép vallásos tudattartalmának belső síkja. 1. A) A szentháromságtan első személye: Isten, az Atya. a) Isten a természetben. b) Az ószövetség hatása istenfogalmukra. c) A mennyei Atya hite. B) Krisztus. C) Szentlélek. 2. Antropológia, emberről szóló felfogás, theologiai viszonylatban. 3. Predestináció. III. A magyar református földművelő nép kegyességének megnyilvánulási formái. 1. Lelki szemérem. 2. Méltóság megnyilvánulása. a) a templomban; b) a harangszavában; c) a lelkész személyének megválasztásában; d) a kántor személyének megválasztásában; e) az éneklésben; f) az imádságban; g) az egyházi beszédben. 3. A nagy alkalmak jelentősége. 4. A nagy áldozatok kedvelése. 5. A fiatalok és öregek, inkább nők mint férfiak templomlátogatása. 6. E kegyességtípus időszakossága. IV. A magyar református földművelő nép erkölcsi élete. 1. Eddigi eredmények rövid átnézete. 2. Földművelő népünk egyéni élete. a) A hedonizmus síkjában; b) az utilizmus síkjában; c) idealizmus síkjában. A közösségi élet jellemzőbb mozzanatai. V. Ősvallásunk nyomai a magyar református néphitben (népbabonák, néphiedelmek, népszokások). Ősvallásunk nyomai: 1. A vallásos életben. 2. A születés, keresztesítés, gyermekkorúli babonák. 3. A szerelem, udvarlás, lakodalom szokásaiban. 4. A halál, temetés, temetőhöz fűződő néphitben. 5. A szántás, vetés, aratás és kenyér babonáiban. 6. A naptár egyes dátumaihoz, ünnepekhez kapcsolódó hagyományokban. 7. A kedvelt növényekhez tapadó képzetekben. 8. A nevezetesebb állatokhoz tapadó képzetekben. 9. A népies gyógyzómodban. 10. A varázserő körében; a) szerencse, szerencsétlenség; b) álom; c) jóslás; d) az ige varázserője; e) a motorikus típus; f) a tárgyakban rejülő

varázserő; g) varázserőjű emberek; h) varázserővel bíró természetfeletti lények. 11. A pszichoanalízis körébe eső adatokban. 12. A mindenségre vonatkozó képzetekben. 13. A túlvilágra vonatkozó hiedelmekben. 14. A néphit elhalványodásának fokai. VI. A magyar református nép és a szekták. 1. A felekezetek közötti viszony. 2. A nép vallásos és erkölcsi életének különböző fokai, nyilvánulásai. 3. A szekták támadáspontjai, munkamódszere. 4. Az önvédelem módjai. VII. Befejezés. (A magyar református földművelő nép lelki arculatának egy-séges képe.)

E címek alatt a szerző egy olyan hatalmas anyagot dolgozott föl, amelyet, rengeteg irodalmi forrás átbüvárálásán kívül igen jelentékeny részben a néplélek személyes, közvetlen megfigyeléséből is merített, ez utóbbi forrásanyagát nem is tudva hiánytalanul beledolgozni művének előttünk fekvő alakjába. Csak az, aki valaha valamely vonatkozásban maga is próbált foglalkozni az itt felölelt kérdésekkel, tudja teljes mértékben méltányolni a kutatás és értelmezés rendkívüli nehézségeit ezen az előmunkálatoktól még alig feltört mezőn és csak az tudja igazán értékelni azt az erős tudományos theologiai, pszichológiai, ethnológiai fegyverzetet és még egyéb mezőkre is, legalább az érintkezési pontokon kiterjedő alapos készütséget, amellyel a szerző hozzálátott feladata megoldásához. — Ő maga látja legtisztábban, mennyire nem adhatott emberileg tökéletes munkát, kimerítő anyaggyűjtést és hiánytalanul megállapított, végleges eredményeket s ő maga jelöli ki műve befejező részében a kutatás és a feldolgozás további, évtizedek erőfeszítését kívánó feladatait igen érett módszeres elgondolással. Azonban az is, amit így módjában volt adnia, egészen szokatlan értékű tudományos teljesítmény s amellet egészen kivételes mértékben alkalmas gyakorlati kalauzul is mindazok számára, akiknek hivatásául a magyar református néplélekkel való szolgálatos foglalkozást jelölte ki az isteni és az emberi elhívás.

Le kell mondanunk a részletes méltatásról s így csak a nagy műnek szerintünk legfőbb tanulságát, valamint két legfőbb hiányosságát jelölhetjük meg.

Legfőbb tanulságul a könyvből rendkívüli élességgel kiemelkedik az a tény, amelyet eddig tudományunkban is, gyakorlatunkban is, kivált pedig lelkipásztor- és tanítóképzésünkben szerettünk minduntalan szemünk elől téveszteni: az nevezetesen, hogy a magyar református nép vallásossága egy olyan bonyolult adottság, amelynek a tiszta bibliai, evangéliumi keresztyénséggel, tehát a református keresztyénségnek hitvallásainkban lefektetett eszményi képével csak közvetett kapcsolatai vannak. Illyés Endre, akinél nagyobb tudománnyal és mélyebb szeretettel még senki sem nyult a magyar református parasztság lelki és különösen vallási életének problémáihoz, megdöb-

bentő világossággal — pedig a szó szoros értelmében „sine ira et studio”, sőt néha épp az ellenkező lelki magatartással: gyöngéden védve, mentetve — megmutatja, hogy a magyar református néperő és medencéjében vallás, keresztyénség és kálvinizmus címein tulajdonképpen egy synkretistikus conglomeratum él. Ennek legmélyebb, de a fölszínen is minduntalan ki-kibukkanó rétege még ma is a pogány ősvallás titokzatos és csaknem lebirhatatlan erejű elemeiből kerül ki. Az ő chaosnak ezen a sötét salakján húzódnak át azután nemesebb rétegek a görög és a római keresztyénség, meg a nép közé leszivárgott rationalista-utilista moralizmus világából és az egészet vékony, bujdosó érként szövö át a biblikus-reformált keresztyénségnek néha fölségesen, biztatóan felragyogó, másszor megint reménytelenül eltűnő aranyzála. Aki ezt a valóságot a maga teljes erejével engedi hatni a lelkére, az meg fog rendülni, mert annak föltétlenül eszébe kell hogy jusson az, milyen sok becsületes, nemes lelkipásztori munka veszett egyházunk századai során amiatt kárba, hogy a prédikátorok a népnek a feje fölött prédikáltak el, mert nem vetettek számot — s erre való fölkészültségük teljes hiánya miatt, tehát önhibájukon kívül nem is vethettek számot — a népnek valódi lelki ábrázatával. Nem tudták meglátni, hogy népünk az eszmény magaslatán mozgó református keresztyén igehirdetésből igazában csak azt bírja asszimilálni, ami különösebb nehézség és vívódások nélkül megfér vallásos lelkivilágának mélyebben fekvő rétegeivel: a többit vagy teljesen átértelmezi, vagy egyenesen nyomtalanul lerázza magáról. Innen van, hogy a pásztorok és a nyáj vallásos gondolkozásában ugyanazon szavak még ma is a legtöbb esetben merőben más-más valóságokat jelentenek, és itt van a legmélyebb oka egyházi életünk századok óta megismétlődő benső válságainak, amelyeket eddig az időnkénti ébredések legszebb tünetei is inkább csak kitolni és elleplezni, semmint megoldani tudtak. Aki ezt az alaptényt s a hozzá kapcsolódó alapproblémát az Illyés könyvéből — annak abszolút nyereségeként — meglátja, az lehetetlen, hogy sorra át ne értékelje mindama fogalmait, amelyeket eddig gondolkozásában a „nép-egyház” kétesértékű magától-értetődősege körül csoportosított és lehetetlen, hogy be ne lássa a legvégső szükségét minden eddigi magyar református egyházépítő munka gyökeres irányváltoztatásának: az intézményesből a lelki-gondozói, a pusztán prédikátoriból a pedagógiai és a missziói síkba; a bürokrácia és a statisztikával való operálás frontjáról a bizonyágtéves és a szolgálat frontjára. Mert az a magyar református nép, amelynek a lelkében ma, háromszázötven esztendővel a babonát oly keményen irtogató debrecen—egervölgyi hitvallás kelte után is a pogány ősvallás sötét alaprétege az uralkodó: a maga egészében nem tekinthető egyháznak és nem kezelhető egyházként. Abból

még ez után kell kialakulnia az Ige és a Szentlélek bizonyágtéves egyházának, amely e földi létben ugyan még mindig leküzdhetetlen gyarlóságok terhe alatt, de démoni hatalmaktól mégsem lenyűgözötten végzi azt a munkát, amelyet rábízott Ura, mint a magyar néptest és néplélek savára és kovászára.

Ismétlem: az Illyés Endre könyvének legnagyobb ajándéka ez a hatalmas Memento, amely bizony, illúzió nélkül nézve a dolgokat, Memento Mori-nak is beillik egyházunk számára. És, hogy ne legyen azzá, az emberileg szólva attól függ, hogy a magyar református néplélek hivatalos és hivatott sáfárai, egy nagy föl ismerés világosságában és egy nagy bűnbánat tisztító megrázkódtatásában, megértik-e?

Két legnagyobb hiányérzetem viszont a könyv figyelmes áttanulmányozása után a következő. Először is nem látom eléggé figyelembe véve azt a — pedig talán sorsdöntő erejű — cezúrát, amelyet a magyar néplélekbe, a reformátusba is, a világháború s a vele járó és utána következett válságok szakadatlan s ma is folyó sora hasított bele. Másodszer pedig nélkülözöm annak a kiemzését, hogy vajjon a magyar református néplélek ősi pogány mélységekre visszanyúló babonavilága mennyiben *azonos* a római és görögkatholikus vallású alföldi és alföldkörnyéki földművelő nép babonavilágával és mennyiben *különbözik* ettől: mutat-e evvel szemben mégis valamelyes tisztultságot és emelkedettséget és ha igen, mennyiben állapítható meg e ponton a református hitvallás negyedfélszázados nevelő hatása. A nagyérdemű szerző tudomány és gyakorlat szempontjából egyaránt fokozná eddigi érdemeit, hogyha további kutatásai során ezt a két kérdést különös figyelemben részesítené.

A könyv a tudományos stílus nemesveretű komolyságával, de minden lélektelen szárazságtól mentesen, szépen, vonzóan és színesen van megírva. Minden sorából felénk sugárzik szerzőjének rokonszenves személyisége, tudományos gondolatmenetének abszolút élményszerűsége s az a gyöngéd, mély szeretet, amellyel népe lelkét tanulmányozás közben minduntalan meg-simogatja.

A nyomdai kiállítása azonban ennek a szó legnemesebb értelmében szenzációs könyvnek szenzációsan, szinte elképzelhetetlenül primitív, harmadrendű *XVI. századi* nyomtatványok hangulatát kelti! Magyar református irodalmi termékeink között az utóbbi évek során így még ki nem aknázták a szerzői jószívűséget, áldozatkészséget és idealizmust az — üzlet. **R. I.**

HALOTTAINK

Id. Perpéth Ferenc balkányi ny. református igazgató-tanító rövid, de súlyos betegség után június hó 1-én életének 71. évében elhunyt. A kedves, szeretőszívű tanítómesternek, ki fel-

nöttek tanítójának készült s theologusból lett gyermekek pásztorai, emlékezete legyen áldott. Temetése június hó 3-án ment végbe Balkányban nagy részvét mellett. Két gyermeke gyászolja, Ferenc, volt kollégiumi szénior és asszony leánya. Az Úr kötözze be a megsebzett szíveket!

KÜLÖNFÉLÉK

Beeske Lajos a gyulaházai református egyháznál felesége nevében lévő „Orgona-alap”-ra 2560 pengőt adományozott. Az isteni kegyelem úgy akarta, hogy a hálás gyülekezet köszönete ravatalához érkezzen, mert adakozása utáni napon a nemes lélek Urához tért meg. Legyen emléke áldott, nyugalma zavartalan!

A debreceni református egyházközség presbiteriuma május 30-án tartott ülésén elhatározta, hogy dr. Baltazár Dezső püspök 20 éves püspöki jubileuma alkalmából meghívja Debrecenbe az ORLE-t és a presbiteri szövetséget. Ugyanez alkalommal tartja a tiszántúli egyházkerület is közgyűlését.

A Hajdúvármegyei Tanítók Általános Gönczy-Egyesülete június 2-án tartotta igen népes közgyűlését Debrecenben, a vármegyháza dísztermében. A közgyűlést Mocsári László igazgatótanító, elnök nyitotta meg. A közgyűlés Maday Gyula országgyűlési képviselőt, az egyesület díszelnökét a tanítói kar érdekében kifejtett nagy értékű munkásságáért díszoklevéllel tüntette ki. A közgyűlés kapcsán dr. Papp Ferenc tanítónőképzőintézeti igazgató a tanítói továbbképzésről, dr. Neuber Ede egyetemi ny. r. tanár az iskolába kerülő gyermekek kötelező orvosi vizsgálatáról tartott előadást. A közgyűlés napját d. u. az Arany Bika dísztermében igen nívós hangverseny fejezte be, melyen megnyitóbeszédet Rákos István, a Magyarországi Tanítóegyesületek Országos Szövetségének elnöke mondott.

A Debreceni Kollégiumi Diákszövetség rendszeres közgyűlése május 30-án ment végbe a Kollégium oratóriumában. A közgyűléssel kapcsolatban tartották érettségi találkozójukat az ezelőtt 50, 35 és 20 évvel érettségizett öreg diákok. A közgyűlést S. Szabó József c. tankerületi főigazgató nyitotta meg, meleg szavakkal üdvözölve a találkozóra gyűlteket és a megjelent diákszövetségek kiküldötteit. Az üdvözlések után dr. Némethy Károly v. b. t. t., ny. belügyminiszteri államtitkár tartott előadást Szabolcska Mihályról. A főtítkári és pénztárnoki jelentés után a közgyűlés kimondotta, hogy a Kollégium nagyjainak emlékére emlékszerleget alapít.

A debreceni református Kollégium Baltazár-Amerikai ünnepélye. A debreceni református Kollégium minden esztendő tavaszán hálásan emlékszik dr. Baltazár Dezső püspök két amerikai útjára, melynek eredményeként létre jött a Baltazár-Amerikai alapítvány. A Baltazár-Amerikai ünnepély május hó 29-én ment végbe

a Kollégium oratóriumában. A Kollégiumi Kántus éneke után Karai Sándor kollégiumi igazgató tartotta meg a Baltazár-Amerikai alapítvány történetét ismertető beszédét. A Baltazár-Amerikai és az amerikai út után létesített Magyar alap összesen 211,218 pengő értéket képvisel, melynek jövedelméből a tőkéhez csatolnak 8,000 pengőt, 7,300 pengőt pedig az ifjúság között osztanak ki. Karai Sándor beszéde után dr. Baltazár Dezső emelkedett szólásra és meleg szeretettel üdvözölte az amerikai magyarság egyik jelenlévő tekintélyes vezetőjét, Vitárius Bélát és feleségét. Vitárius Béla megköszönve az üdvözlést, rámutatott arra, hogy ezt a hatalmas összeget az amerikai magyarság csakis Baltazár Dezső dr. püspök szavára és csakis neki adta, akinél szívesebben és szebben csak egy magyar embert fogadtak: Kossuth Lajost. Az ifjúság háláját dr. Baltazár Dezső püspök és az adományozók iránt Farkas Ignác kollégiumi szénior tolmácsolta. A lélekemelő ünnepély Baczó Balázs hittanhaligató szavalata után, a Kántus énekével ért véget.

A debreceni kollégiumi polgári iskolának a debreceni presbiterium 1000 pengő segélyt szavazott meg.

Hegymegi Kiss Áron püspök arcképét Hegymegi Kiss Pál országgyűlési képviselő a debreceni egyháznak adományozta az egyháztanácstermében való elhelyezés végett. Az ajándékozást a presbiterium legutóbb tartott ülésén vette tudomásul, mely alkalommal az elhunyt püspök érdemeit, egykori segédlelkésze, Uray Sándor méltatta kegyeletes szavakkal.

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

Pályázati hirdetés.

Pályázatot hirdetek a csonka-nagyszalontai egyházmegyébe bekebelezett s lemondás folytán megüresedett *sarkadi* lelkipásztori állásra. Javadalom: 1. Lakás természetben 759 négyszögöl belsőséggel. 2. Készpénz az egyház pénztárából, 2176 pengő negyedévenként előre fizetve. 3. 54 kat. hold 802 négyszögöl szántó föld, adóját az egyház fizeti. 4. 338 négyszögöl szőlő. 5. Stóla az egyházkerület rendelete szerint. Megváltandó beruházási költség nincs. Kötelesség törvény szerint. Pályázati határidő június hó 28. Az állás — a választás jogerőre emelkedése esetén — folyó évi október hó 1-én elfoglalandó. Pályázatok Szabó István espereshez, Geszt (Bihar megye), küldendők.

Debrecen, 1931 június hó 3.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

TARTALOM: K. B.: Az egyetemes jogakadémia. — Misszió: Kiss Lajos: A szekták terjeszkedése. — Figyelő: Tövisék és virágok. — Irodalom. — Halottaink. — Különfélék. — Hivatalos értesítés: Pályázat.

Laptulajdonos: **Dr. KUN BÉLA.**

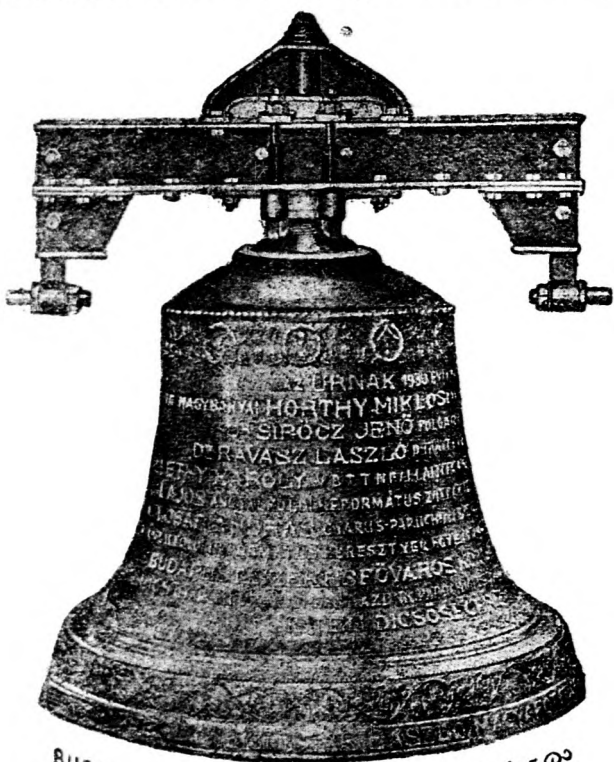
Magyarország aranykoszorús mestere

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang- és ércöntöde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál-

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATOTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevé

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormány-díszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székes-fehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve. 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitünő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15-48.

Legszebb ajándék!!

Dr. Révész Imre: **Imádkozó magyar** című imakönyve a református közönség számára.

	Pengő
Papírkötés, vörös metszéssel	1·20
Egészvásznon, vörös metszéssel	2·20
Párnázott, díszvásznon, vörösmetszéssel	4·50
Párnázott, valódi bőrkötés, aranymetszéssel, tokban	8·40

Konfirmációi ajándéku legalkalmasabb és a magyarországi legnagyobb egyházak által elismerésben részesített és állandóan vásárolt

Dr. Erdős Károly: **Az én vallásom** című kis könyve, ára —'66

Harmadik, bővített kiadás. Eddig 38,000 példányban forog közkészen.

Legfinomabb celluloid kötésű, új énekeskönyvek, aranydíszítéssel 11.—

Legkisebb, új énekeskönyvek, legfinomabb bibliapapíron nyomva, igen finom és rendkívül ízléses bőrkötésben 14.—

Ezenkívül dísz-zsoltárokban és imakönyvekben óriási választék!

Dr. Halmi János: Református keresztyén Kis Káté a Heidelbergi Káté alapján. 1.—

Nagy István: Debreceni konfirmációi Kis Káté —'20

Dr. Révész Imre: Öntudatos hit . . . —'60

Dr. Ferenczy Gyula: Kálvinista Kis Káté 1·60

Konfirmációi emléklap, egyszínű nyomás	—'16
„ „ kétszínű nyomás	—'12
„ „ négyszínű nyomás	—'20

„MÉLIUSZ“

könyv-, zenemű-, papír- és írószerkereskedés
Debrecen, Ferenc József út 26.